UD. 8

a linguaxe de

ARGEN

LINGUAXE MUSICAL 1º GP

NOTAS DE ADORNO

IRIA PORTAS
MARCOS PADRÓN

Índice

1. Introdución
1.1. Destinatarios
1.2. Breve resumo
1.3. Fundamentación legal
2. Competencias clave
3. Obxectivos
3.1. Xerais
3.2. Específicos da materia
4. Contidos
5. Metodoloxía
5.1. Modelo metodolóxico
5.2. Atención a diversidade
5.3. Promoción da convivencia
5.4. Aspectos técnicos
6. Avaliación
6.1. Criterios de avaliación
6.2. Proceso de avaliación
7. UDI desenvolvidas

1. Introdución

1.1. Destinatarios

Área: Linguaxe Musical

Curso: 1º Grao Profesional

1.2. Breve resumo

O proxecto "A LINGUAXE DE ARGEN, 1º G.P.", está formado por 10 UD que nos permitirán alcanzar todos os obxectivos e traballar todos os contidos da materia de Linguaxe Musical para o 1º Grao Profesional (establecidos no Decreto 203/2007), a través do traballo de cada unha das destrezas (teoría, ritmo, entoación e audición), con explicacións e exercicios prácticos, con partituras axeitadas ao nivel e vídeos e audios para apoiar o estudo.

1.3. Fundamentación legal

O proxecto baséase na Lei de Educación vixente :

- ***Lei Orgánica 8/2013***, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa (LOMCE)
- ***Decreto 203/2007***, do 27 de setembro, polo que se establece a ordenación do currículo das ensinanzas profesionais de réxime especial de música na Comunidade Autónoma de Galicia.

2. Competencias clave

Este proxecto permitirá ao noso alumnado, ademais da adquisición de coñecementos específicos do Linguaxe musical, o desenvolvemento de competencias clave, imprescindibles no proceso de aprendizaxe e formación.

COMPETENCIA EN COMUNICACIÓN LINGÜÍSTICA (CCL)	• Adquirir as ferramentas necesarias para coñecer e saber empregar a linguaxe musical. • Coñecer e saber empregar a linguaxe musical: os seus signos, indicacións, escritura, etc. • Comprender e saber interpretar a linguaxe musical • Comprender que o estudo dos elementos da linguaxe musical facilitaranos a interpretación da música así como a súa escoita.
COMPETENCIA MATEMÁTICA. COMPETENCIA NO COÑECEMENTO	• Empregar ferramentas matemáticas para a comprensión de conceptos musicais, como o cifrado, os intervalos, etc.).

E NA INTERACCIÓN CO MUNDO FÍSICO. (CM.CCIF)	• Exercitar a audición e a interpretación de melodías que lles permita comprender o fenómeno sonoro.
TRATAMENTO DA INFORMACIÓN E A COMPETENCIA DIXITAL. (CCID)	• Utilizar as tecnoloxías da información e da comunicación a través de aplicacións informáticas que permiten o desenvolvemento de todos os contidos da materia.
COMPETENCIA PARA APRENDER A APRENDER. (CAA)	• Desenvolver o traballo de maneira autónoma e conseguir pautas que lle axuden a asimilar e interiorizar conceptos importantes da materia, así como fomentar o seu gusto pola música.
COMPETENCIA SOCIAL E CIDADÁ. (CSC)	• Crear un entorno de convivencia e cooperación a través das actividades en grupo, incluíndo ao alumnado con necesidades educativas especiais. • Respectar o traballo de todos os compañeiros/as.
COMPETENCIA DE AUTONOMÍA E INICIATIVA PERSOAL. (CAIP)	• Desenvolver a creatividade, a autoestima, a responsabilidade, o traballo en grupo, entre outros, que lle proporcionen unha parte imprescindible da súa educación, non só musical.
COMPETENCIA CULTURAL E ARTÍSTICA. (CCA)	• Coñecer a riqueza cultural e artística de diferentes momentos da historia, a través de compositores e as súas obras. • Recoñecer a importancia da aprendizaxe dunha linguaxe para poder comprender mellor unha corrente artística como é a música.

3. Obxectivos

3.1. Obxectivos xerais

Os seguintes obxectivos son aqueles que se adaptan a este proxecto, extraídos do decreto correspondente:

a) Habituarse a escoitar música e establecer un concepto estético que permita fundamentar e desenvolver os propios criterios interpretativos.
b) Desenvolver a sensibilidade artística e o criterio estético como fonte de formación e enriquecemento persoal.
c) Coñecer e empregar con precisión o vocabulario específico relativo aos conceptos científicos da música.
d) Coñecer e valorar o patrimonio musical como parte integrante do patrimonio histórico e cultural.
e) Tomar conciencia da importancia dunha escoita activa como base imprescindible na formación de futuros profesionais.
f) Fomentar a utilización do patrimonio musical en xeral, e a do galego en particular como medio indispensable no enriquecemento da persoa e da súa formación musical.

3.2. Obxectivos específicos da materia

a) Compartir vivencias musicais cos demais elementos do grupo que lle permita enriquecer a súa relación afectiva coa música a través do canto e da participación instrumental en grupo.
b) Coñecer os elementos da linguaxe musical e a súa evolución histórica, para relacionalos coas obras musicais dentro do seu tempo e a súa circunstancia.
c) Interpretar correctamente os símbolos gráficos e coñecer os que son propios da linguaxe musical contemporánea.
d) Utilizar a disociación motriz e auditiva necesarias para executar ou escoitar con independencia desenvolvementos rítmicos ou melódicos simultáneos.
e) Recoñecer e representar graficamente obras, fragmentos musicais a unha ou dúas voces realizadas con diferentes instrumentos.
f) Recoñecer, a través da audición e da lectura, estruturas harmónicas básicas.
g) Utilizar os coñecementos sobre a linguaxe musical para afianzar e desenvolver hábitos de estudo que propicien unha interpretación consciente.
h) Coñecer os elementos da linguaxe musical relativos ao jazz e á música moderna.

4. Contidos

Os contidos que se traballan no proxecto están extraídos do *Decreto 203/2007*:

Teóricos

- Intervalos:
  - Definición e elementos.
  - Clasificación e inversión: simples e compostos.
  - Enharmonías.
- Tonalidade:
  - O círculo de 5ª.
  - Armaduras.
  - Relativos.
  - Graos tonais e modais.
- Modulación:
  - Flexión.
  - Elementos.
  - Tonalidades veciñas.
- Acordes:

- Acordes tríadas: perfecto maior, perfecto menor, 5ª aumentada, 5ª diminuída. Inversións.
- Acordes cuatríadas: acorde de 7ª de dominante. Inversións.
- Cifrado harmónico e americano.
- Notas estrañas: nota de paso, floreo, apoiatura, retardo, anticipación e escapada.

- Modalidade:
  - Escalas maiores e menores: diatónicas mixtas, hispano árabe, menor húngara.
  - Pentatónicas ou pentáfonas: maior, menor e Hirajoshi.
  - Hexátonas: blues maior e menor e tons enteiros.
  - Escalas cromáticas.
- Modos:
  - Modos gregos
  - Modos gregorianos ou eclesiásticos.
  - Modos de sete notas naturais.
- A forma musical:
  - A frase e elementos.
  - Cadencias conclusivas e suspensivas.
  - Células rítmicas de inicio e final de frase.
- Notas de adorno:
  - Apoiatura: realización e tipos.
  - Mordente: realización e tipos.
  - Trino: realización e tipos.
  - Grupeto: realización e tipos.
- Normas de escritura musical:
  - Picas, barrado, acordes, silencios, alteracións e puntiños.
- A orquestra:
  - Os instrumentos
  - As voces

Rítmicos

- Práctica, identificación e coñecemento de compases orixinados por dous ou máis pulsos desiguais.
- Coñecemento e práctica de metros irregulares con estruturas fixas ou variables.
- Polirritmias e polimetrías.

- Recoñecemento e práctica de grupos de valoración especial con duracións e posicións métricas varias.
- Práctica de ritmos simultáneos que supoñen divisións distintas da unidade.
- Práctica de estruturas rítmicas atípicas en compases convencionais.
- Práctica de cambios de compás con unidades iguais ou diferentes e aplicación das equivalencias indicadas.
- Desenvolvemento de hábitos interpretativos a partir do coñecemento e análise dos elementos rítmicos.
- Improvisación sobre esquemas rítmicos establecidos ou libres.

MELÓDICO-HARMÓNICOS

- Práctica auditiva e vocal de estruturas tonais enriquecidas na súa linguaxe por flexións ou modulacións, con recoñecemento analítico do proceso.
- Práctica auditiva e vocal de obras modais nas súas diversas manifestacións históricas e folclóricas.
- Recoñecemento auditivo e análise de estruturas tonais e formais non complexas.
- Improvisación sobre esquemas harmónicos e formais establecidos ou libres.
- Aplicación vocal ou escrita de baixos harmónicos a obras propostas de dificultade adaptada ao nivel.
- Desenvolvemento de hábitos interpretativos a partir do coñecemento e análise dos elementos melódico-harmónicos.

LECTO- ESCRITURA

- Práctica de lectura horizontal de notas cos ritmos escritos e indicacións metronómicas diversas.
- Lecturas de agrupacións verticais de notas.
- Coñecemento e práctica das normas de escritura melódica e harmónica.
- Práctica de lectura de notas, sen clave, aténdose ao debuxo interválico.
- Práctica de identificación e escritura de notas no seu rexistro correcto.
- Coñecemento do ámbito sonoro das claves.
- Práctica da lectura a primeira vista.

AUDICIÓN

- Práctica de identificación de elementos rítmicos, melódicos, modulatorios, cadencias, formais, tímbricos e estilísticos nas obras escoitadas.
- Identificación de erros ou diferenzas entre un fragmento escrito e o escoitado.
- Práctica da memoria: memorización previa á escritura de frases ou fragmentos progresivamente máis amplos.
- Escritura de temas coñecidos e memorización en diferentes alturas, tonalidades.
- Realización escrita de ditados a unha e dúas voces.
- Identificación de acordes.
- Audición de obras ou fragmentos nos cales se recoñezan elementos estudados.

EXPRESIÓN E ORNAMENTACIÓN

- Coñecemento e aplicación de signos e termos relativos a dinámica e agóxica.
- Coñecemento e aplicación dos signos que modifican o ataque dos sons.
- Coñecemento e aplicación de ornamentos adecuándoos á época da obra interpretada

5. Metodoloxía

5.1. Modelo metodolóxico

O proxecto está desenvolvido para empregarse como libro de texto para todo o curso escolar. Está distribuído en 10 unidades, 4 para o primeiro trimestre, 3 para o segundo e 3 para o terceiro. En cada unha das UDI aparecen as 4 destrezas a traballar (Teoría, Ritmo, Entoación e Audición) coas explicacións dos contidos, exercicios prácticos, partituras, audios e vídeos. Todas as explicacións veñen con exemplos, tanto escritos como auditivos, e na parte teórica, sempre cun vídeo interactivo. Inclúense actividades variadas de reforzo e ampliación, e sempre se inclúen algunhas máis lúdicas para fomentar a motivación do alumnado.

O proxecto baséase, en liñas xerais, nos procedementos e as directrices das principais metodoloxías do século XX:

- O xogo como maneira de desenvolver a aprendizaxe.
- Audición musical activa como recoñecemento dos elementos musicais.
- Práctica rítmica a través do movemento e a expresión corporal.
- A imitación e a repetición como base do desenvolvemento da memoria musical.
- Práctica vocal a unha ou máis voces a través de melodías e cancións.

A metodoloxía baséase na aprendizaxe significativa, é dicir, partindo do Coñecemento Previo do alumnado (adquirido no grao elemental), e dun concepto elabórase todo o material da unidade e sempre ligada as unidades anterior e posterior, buscando unha aprendizaxe continua baseada na práctica, que favorecerá a asimilación destes contidos.

Os contidos seguen un proceso lóxico, a aprendizaxe vai de menos a máis, en todas as destrezas, aumentando a dificultade progresivamente para unha correcta asimilación. e as obras están ordenadas polos contidos que inclúen, segundo a súa dificultade.

Excepto a unidade 1 con características máis específicas (a modo de Avaliación Inicial e repaso do traballado nos cursos anteriores), as restantes unidades estarán conformadas polos seguintes apartados:

- TEORÍA: presentación dos contidos teóricos a traballar na unidade polo noso narrador, *Argen*.
  - *Os intervalos (nome do contido)*: explicación de cada un dos aspectos que conforman dito contido (cada un deles nunha nova páxina e sempre por orde de dificultade), apoiado por cadros resumo, partituras e audios, e sempre, na última páxina, un **vídeo interactivo** que permita que o alumnado sinta que se atopa na clase seguindo unha explicación, na que se inclúen todos os contidos anteriormente explicados.
  - *Exercicios*: todas as actividades teórico-prácticas sobre os contidos traballados (uns interactivos na aplicación empregada, algúns para copiar na libreta e fomentar a práctica da escritura musical, e algúns en formato pdf para a súa copia ou impresión a través do *iDevice Ficheiro Adxunto*).
- RITMO: *Argen* preséntanos os contidos referidos a esta destreza que imos traballar.
  - *Deseños rítmicos*: neste apartado aparece explicado o elemento rítmico a traballar nesta unidade, apoiado por audios e partituras, así como cadros resumo, de ser necesario.
    - *Practicamos!*: traballo de patróns rítmicos en pequenos fragmentos que serán a base dos exercicios do seguinte apartado, baseados nos elementos explicados no punto anterior, apoiados por vídeos para realizar con percusión corporal.
  - *Lectura rítmica:* nesta primeira parte aparecerá un exemplo de lectura rítmica (o número irá en función dos elementos novos a traballar), cun vídeo para estudar, no que *Argen* amósanos como se fai o movemento da man e como debemos manter o pulso.

- *Practicamos!*: neste apartado aparecerán as partituras para ler ritmicamente, organizadas por sesións, e cos contidos organizados por dificultade; inclúense sesións dedicadas á lectura de claves diferentes de Sol e Fa, lectura vertical para practicar a lectura de acordes e sesións de repaso nas que aparecen os contidos traballados ata o momento.

- **PRÁCTICA VOCAL**: *Argen* preséntanos os contidos referidos a esta destreza:
  - *Quecendo motores*: actividade para a promoción da convivencia, baseada nun mapa, onde cada imaxe proporciona información relativa a exercicios de relaxación, respiración, articulación e vocalización, previos a entoación, e que poden facerse en grupo, con audios e partituras.
  - *Deseños vocais*: traballo de intervalos, escalas, acordes, etc. a través de diferentes ferramentas, como vídeos, xogos, audicións, gravacións, etc.
  - *Entoación:* aquí aparecen as melodías para entoar *a capella*: partituras e audios das escalas e das melodías.
    - *Con acompañamento:* as partitura con acompañamento polifónico, e ademais das partituras aparecen audios da obra completa, e tamén un audio con só o acompañamento, para poder practicar a entoación.
    - *Un pouco de Historia...:* Nas unidades 8 e 10 aparecen melodías clásicas recoñecibles que nos permiten introducir información sobre a historia da música e compositores máis relevantes, con explicacións da vida e da obra, e con enlaces que nos permitan escoitalas a través dunha orquestra.

- **PRÁCTICA AUDITIVA**: *Argen* preséntanos os contidos referidos a esta destreza que imos traballar
  - *Esquemas auditivos*: traballo de intervalos, escalas, acordes, etc. a través de audios e partituras. Centrarémonos tamén na práctica da escoita en clave de Fa, xa que é necesaria para o ditado a 2 voces.
    - *Practicamos!*: un exercicio onde poidan comprobar a asimilación do contido traballado no anterior apartado
  - *Ditado:* neste apartado aparecen sempre 6 audios cos ditados: 3 a unha voz e 3 a dúas voces. Todos os audios inclúese o proceso completo da escoita dun ditado; dende a escala e arpexio da tonalidade ata o número de repeticións. As solucións aparecerán no *Solucionario* da Guía Didáctica de cada unidade.

- *Un pouco de Historia...:* Nas unidades 6, 7 e 9 aparecen melodías clásicas recoñecibles que nos permiten introducir información sobre a historia da música e compositores máis relevantes, seguindo o mesmo esquema que no apartado de entoación.

- **REFORZO/AMPLIACIÓN**: Neste apartado hai exercicios para reforzo ou ampliación (sempre cun pouco máis de dificultade) para o alumnado que o precise.
  - *Xogamos!*: nesta sección poden aparecer LIM ou Genially ou actividades interactivas como Rosco, Trivial ou Sopa de Letras. Son actividades un pouco máis lúdicas que inclúen todos os contidos traballados.
- **DOCUMENTACIÓN**: a Guía Didáctica da unidade (coas solucións dos exercicios teórico-prácticos e dos ditados), o documento técnico e o manual de uso; tamén incluirase a RÚBRICA de unidade.

Para un bo desenvolvemento do proxecto, o idóneo sería que o profesor empregara un EDI (encerado dixital interactivo) para facer a exposición e explicación da materia, mentres que o alumnado faría o seguimento no seu ordenador; ao finalizar, traballar nas actividades, ao seu ritmo, consultando no documento cantas veces precise, e mesmo na súa casa.

Se non se dispuxese de computadores para o alumnado, o profesor pode empregar o proxecto como libro de texto, xa que todos os contidos aparecen explicados, e a través do EDI ir amosando as partes teóricas, escoitando os audios requiridos e vendo as partituras. As partituras e os exercicios poden imprimirse, o que facilitaría o estudo.

5.2. Atención a diversidade

O proxecto está pensado para traballar de forma individual e en grupo, segundo a actividade, de maneira que o alumnado con dificultades ou discapacidades estea totalmente integrado no desenvolvemento do mesmo, e en todo momento téñense en conta os **Principios DUA**:

- **Formas de implicación** (**Principio III**): As actividades interactivas en grupo (os xogos, o LIM) fomentan a comunicación e a colaboración entre o alumnado, ademais de desenvolver habilidades sociais; tamén vai implícito a resolución de problemas xa que a medida que se van facendo as actividades, a propia retroalimentación dos exercicios ou a detección de erros entre eles/as, favorecerá a asimilación da aprendizaxe.
- **Diferentes medios de representación** (**Principio I**): Ademais das explicacións escritas nas primeiras páxinas, así como as que se impartan na propia clase, o alumnado conta cun Vídeo Interactivo, que lle permitirá volver sobra a explicación tantas veces

como o precise, marcando el/a o seu proio proceso de aprendizaxe; a linguaxe empregada nas explicacións sempre é simple e concisa, apoiada con partituras e audios que faciliten a comprensión.

- **Diferentes formas de acción y expresión** (Principio II): As explicacións sempre van acompañadas de imaxes, partituras, audios e vídeos; cada alumno/a marcará o seu ritmo de aprendizaxe.

Dependendo das necesidades específicas do alumnado:

- **Dificultades específicas de aprendizaxe, trastorno por déficit de atención e hiperactividade**: o carácter eminentemente práctico do proxecto a través das novas tecnoloxías, facilita a aprendizaxe neste grupo de necesidades específicas. Ademais conta cun apartado específico con Actividades de **reforzo**, e os vídeos explicativos como apoio a este alumnado.
- **Altas capacidades intelectuais**: está contemplado no proxecto este grupo de alumnado ao engadir actividades de **ampliación**.
- **Incorporación tardía ao sistema educativo**: para acceder a este tipo de ensinanzas é preciso realizar unha proba de acceso, polo que os contidos mínimos esixibles estarían probados no alumnado. No caso de alumnado trasladado, con problemas co idioma, se lle pode suxerir que empregue algún recurso dixital como un tradutor.
- **Discapacidades físicas ou sensoriais**: a música precisa dunhas capacidades auditivas e vocais mínimas para a súa realización plena; no caso dun alumno/a con cegueira en distintos graos, todo o material poderá ser asimilado auditivamente a través dos audios que están incluídos, tanto nas explicacións como nos exercicios, así como a descrición das imaxes (no caso das partituras do apartado de Lectura rítmica, haberá que recorrer a transcrición de organismos especializados, aínda que estarán complementadas cos audios); tamén conta coa barra de accesibilidade, que permite a tradución a multitude de idiomas, cambiar o tamaño da letra para facilitar a lectura e tamén un botón que le en alto o fragmento seleccionado; no caso de alumnado con discapacidade física, dependendo do grao, poderá ser partícipe da gran maioría das actividades do proxecto.

5.3. Promoción da convivencia

Todos os centros contan cun Plan de Convivencia, documento que establece as liñas xerais do modelo de convivencia a adoptar no centro, garantindo a erradicación de calquera forma de violencia, en especial cara aos menores. Fundaméntase nos principios democráticos de

colaboración e responsabilidade compartida entre todos os membros educativos para crear un clima de convivencia acorde co mundo da Música.

Con este proxecto, desenvolvemos actividades que nos permiten promocionar a convivencia:

- No apartado de Práctica Vocal aparece ***Quecendo Motores***, desenvolvendo un dos contidos do currículo (Relaxación, respiración e afinación), onde traballaremos exercicios (aparecen debuxos, partituras e audios como apoio á explicación) que contribúan a que o alumnado se sinta cómodo para a interpretación e así evitamos calquera tipo de burla ou malestar na aula.
- Para contribuír á interculturalidade: practicando melodías de diferentes procedencias xeográficas e da cultura musical (dende unha melodía das grandes obras de compositores como ***Chopin*** ou ***Verdi***) ata a aportación de datos histórico-musicais de cada unha desas melodías e dos seus compositores. Estas melodías aparecen nos apartados de Práctica Vocal (entoacións) e Práctica Auditiva (ditados).
- Para fomentar a igualdade de xénero, poñemos en relevancia o papel da muller dentro da música a través das obras de compositoras como ***De la Guerre*** ou ***Amy Beach.***
- Algunhas das actividades (como a parte máis lúdica do proxecto- xogos interactivos) poden realizalas as familias ao completo, favorecendo un clima máis participativo.

5.4. Aspectos técnicos

A ferramenta dixital principal empregada para o proxecto é Exe- Learning. Os recursos creados son accesibles en formato Html o Html5. Algunha das actividades de ampliación está feita co educaLIM ou Genially.

Para a correcta visualización dos contidos necesitarase:

- Acceso: Conexión á rede para acceso en liña dos contidos ou descargar os arquivos no ordenador.
- Funcionamento: non necesita instalación
- Navegadores: versións actualizadas de *Chrome, Explorer* ou *Safari.*

6. Avaliación

6.1. Criterios de avaliación

Os criterios de avaliación están extraídos do *Decreto 203/2007*:

- Manter o pulso durante períodos de silencio prolongados

- Identificar e executar estruturas rítmicas dunha obra ou fragmento, con ou sen cambio de compás, nun tempo establecido.
- Entoar repentizando unha melodía ou canción tonal con ou sen acompañamento, aplicándolle todas as indicacións de carácter expresivo.
- Ler internamente, nun tempo breve e sen verificar a súa entoación, un texto musical e reproducilo de memoria
- Identificar ou entoar todo tipo de intervalo melódico.
- Identificar intervalos harmónicos e escribilos no seu rexistro correcto.
- Reproducir modelos melódicos, escalísticos ou acordais en diferentes alturas
- Improvisación vocal ou instrumental de melodías dentro dunha tonalidade determinada.
- Identificar e reproducir por escrito fragmentos musicais escoitados.
- Recoñecer e escribir fragmentos musicais a dúas voces.
- Recoñecer auditivamente diferentes timbres instrumentais.
- Aplicar libremente ritmos percutidos a un fragmento musical escoitado

6.2. Proceso de avaliación

Haberá diferentes tipos de avaliación:

- **A avaliación do alumnado**: esta realizarase en distintas categorías:
  - **Avaliación inicial**: a *UD 1: Xa estamos de volta!*, céntrase no proceso de repaso do grao elemental, como quecemento para comezar cos novos contidos; aparece un *Test Scorm* que nos servirá como ferramenta de Avaliación Inicial, tanto para o alumnado (para saber que é o que sabe) como para o docente (para saber como organizar os contidos).
  - **Avaliación continua**: farase ao longo de todo o proceso, a través da observación directa do alumnado, a súa resposta ante as actividades, a súa participación e colaboración cos seus compañeiros/as, entre outros.
  - **Avaliación final**: na *UD 10*, aparecerán actividades de repaso do traballado durante o curso, e unha proba en formato de Xogo que nos permitirá coñecer o grao de asimilación dos contidos. Ademais todas as destrezas desta unidade incluirán actividades de repaso de todo o traballado.

Cada UDI ten unha rúbrica que permite ao profesorado obter unha valoración para cada alumno/a.

- **A avaliación do proxecto**:
  - por parte do profesorado: o profesorado que empregue este recurso dixital poderá valoralo a través dunha rúbrica aloxada nun formulario de *abalarbox*, que inclúe diferentes aspectos referidos ao proxecto, ao alumnado e as UD, empregando https://abalarbox.edu.xunta.gal/index.php/apps/forms/JFZft5i84YeeL8tK

  - por parte do alumnado: consideramos que é moi importante para unha correcta valoración do proxecto que ademais do profesorado que o emprega, o alumnado tamén dea a súa opinión, xa que eles/as son os destinatarios. Farase a través do seguinte enlace: https://abalarbox.edu.xunta.gal/index.php/apps/forms/xbiYZ3HPQHsfQsfL

UD 8: As notas de Adorno	
Obxectivos Xerais /Específicos	a), b), c), d) e) a), b), d), e)
Obxectivos Específicos	• Saber identificar as distintas notas de adorno. • Saber interpretar as notas de adorno en lecturas como en entoacións. • Ler fragmentos en distintos compases con deseños rítmicos ata a semifusa, que inclúan notas de adorno. • Ler fragmentos en clave de Do en 1ª. • Entoar melodías con ou sen acompañamento. • Reproducir graficamente melodías escoitadas (unha e dúas voces).
CompetenciasClave	CCL, CM, CCIF, CCID, CAA, CSC, CAIP, CCA.
Contidos	***Fundamentos teóricos*** • Notas de adorno: Trino Mordente Apoiatura Grupeto ***Fundamentos do Tratamento do Ritmo*** • Coñecemento, identificación e práctica de notas de adorno. • Coñecemento, identificación e práctica de fórmulas rítmicas binarias e ternarias que inclúan ata a semifusa e o seu silencio. • Práctica de lecturas rítmicas nas claves de Sol e Fa en 4ª nos compases e fórmulas rítmicas traballados. • Práctica de lecturas rítmicas na clave de Do en 1ª. ***Fundamentos do Tratamento da Voz*** • Interpretación melódica das notas de adorno. • Interpretación vocal de melodías a 1 e 2 voces en tonalidades ata 5 alteracións. ***Audición*** • Identificación e reprodución escrita de ditados a unha e dúas voces.
Criterios de avaliación	• Saber identificar as distintas notas de adorno. • Saber interpretar rítmica e melodicamente as notas de adorno. • Ler con soltura e mantendo o pulso fragmentos en distintos compases cos deseños rítmicos traballados nas claves de Sol e Fa en 4ª. • Ler fragmentos na clave de Do en 1ª. • Entoar con exactitude rítmica e afinación melodías con/ sen acompañamento • Saber representar graficamente unha melodía escoitada a unha ou dúas voces • Asimilar os contidos traballados na unidade.

Despois de traballados todos os elementos harmónicos da Linguaxe Musical, imos centrarnos na parte melódica, en concreto, nos recursos que adornan unha melodía: as notas de adorno. Son contidos que se comezaron a traballar no curso pasado, pero moi por encima, xa que non forman parte da Proba de Acceso. Durante este curso, non só coñeceremos como se interpretan as notas de adorno, senón que formarán parte das lecturas e entoacións, para que a súa asimilación, facilite a interpretación no propio instrumento.

Os apartados son os seguintes:

- **AS NOTAS DE ADORNO**: ***Argen*** expón o que imos traballar en toda unidade a modo de introdución. É importante que o alumnado estea informado en todo momento de que pasos imos seguir e levar unha organización do traballo, o que fomenta o desenvolvemento da Competencia Clave de autonomía persoal.
- **TEORÍA**: ***Argen*** fai a presentación dos contidos a traballar, que neste caso serán as notas de adorno, explicando a orixe e a evolución das mesmas.
  - **Os tipos**: explicación das distintas notas de adorno (trino, mordente, grupeto e apoiatura); en todos os apartados inclúense partituras e audios da interpretacións das mesmas.
  - **Vídeo Interactivo**: neste vídeo inclúense todas as explicacións anteriores, a modo de "explicación na clase", o que pode facilitar a comprensión de moitos dos conceptos; ademais inclúense exercicios directamente relacionados co que acaban de escoitar, recurso que fará que o contido sexa máis asimilado.
  - **Exercicios**: ***Argen*** presenta o tipo de exercicios que imos realizar, tanto interactivos como empregando a libreta, xa que é necesaria á práctica da escritura musical.
    - **Verdadeiro ou falso?:** baséase en afirmacións sobre as notas de adorno e a súa historia. Ao facelo o propio exercicio explícalle o porque da resposta.
    - **Canto sabes sobre notas de adorno?:** exercicio de pregunta resposta con 3 opcións posibles, baseado como o seu nome indica na identificación de notas de adorno e a súa interpretación. Ao responder tamén recibirán unha explicación.
    - **Traballamos coa libreta:** un traballo de identificación e interpretación escrita de notas de adorno. Poderán facelo na libreta ou tamén pode imprimirse se se pica na imaxe; así practicamos a escritura das mesmas e poden facelo individualmente ou en pequenos grupos de 2 ou 3. Pode ser unha tarefa para casa ou para facer en clase.

- **Xogamos!:** un xogo de memoria con tarxetas nas que hai que combinar o signo da nota de adorno coa súa interpretación. Hai dous niveis (Inicial e Avanzado) no que se reduce o número de cartas a emparellar.
- **Ficheiros adxuntos:** neste apartado continuamos co traballo de escritura da interpretación de notas de adorno. Trátase dun ficheiro para imprimir que pode ser empregado como tarefas de casa. Son un complemento para seguir traballando.

♦ RITMO: ***Argen*** con batuta preséntanos o traballo rítmico que imos realizar.

- **Deseños rítmicos**: como imos traballar coas notas de adorno nas lectura, inclúese neste apartado un resumen de todos os tipos, a través dunha presentación interactiva, na que poderán elixir a nota de adorno que queiran revisar.
  - **Practicamos!**: imos practicar a percusión corporal, pero nesta unidade centrarémonos na improvisación. Con dúas bases rítmicas (binaria e ternaria) o alumnado terá que improvisar, empregando as palmas ou o que prefiran. Están incluídos os audios das bases e exemplos, coas partituras.
- **Lectura rítmica**: catro fragmentos, un por cada nota de adorno, para ler ritmicamente apoiado por un vídeo no que ***Argen*** amósanos como temos que medir realizando correctamente o movemento da man. É un exemplo de como teñen que ser todas as lecturas do seguinte apartado.
  - Practicamos!: fragmentos rítmicos cos contidos traballados, organizados en sete sesións con 3 ou 4 exercicios cada un. As cinco primeiras sesións están dedicadas a cada unha das notas de adorno, sendo a última unha mestura de todas elas; as dúas seguintes ao repaso. Continuamos coa lectura en clave de Do en 1ª, coa lectura de notas, no seu rexistro máis agudo e tamén aparece a lectura vertical de notas. A organización está baseada na dificultade dos exercicios indo de menor a maior. Para practicalas podemos empregar unha por sesión, enviando como traballo para casa o estudo da seguinte. Empregarase o metrónomo na medida do posible.

♦ PRÁCTICA VOCAL: ***Argen*** con gafas de sol e a boca aberta (a modo de canto) preséntanos a destreza.

- **Quecendo motores:** neste apartado insistimos no visto nas anteriores unidades. No formato de mapa, incluímos os exercicios que precisamos para comezar a entoación.

- **Deseños vocais:** a partir dunha base, facemos improvisación de melodías, nas que se lle pedirá ao alumnado que inclúan notas de adorno. É un exercicio para experimentar coa voz, desenvolvendo o sentido harmónico e asimilando a interpretación libre das notas de adorno.
- **Entoación**: neste apartado inclúense 6 melodías *a capella*, sempre formadas por unha frase de 8 compases. Son melodías sinxelas nas que buscamos que o alumnado profunde na afinación e correcta interpretación de interválicas no rexistro tonal. Inclúense cromatismos adecuados ao curso nos que nos atopamos. Todas elas van acompañadas de dous audios: un coa escala da tonalidade na que se atopa, e outro coa melodía. O proceso sería: lectura rítmica do fragmento; entoación da escala e arpexio da tonalidade; interpretación da melodía individualmente ou en grupo de 2 ou 3 e finalmente escoita do audio e interpretación conxunta da clase con el.
    - **Con acompañamento:** a interpretación con acompañamento é importante no desenvolvemento do oído e memoria musical. Son 4 partituras con tres audios; un da melodía e o acompañamento, outro só do acompañamento e outro só da voz. O procedemento de estudo sería: lectura rítmica, interpretación conxunto co primeiro audio, e despois de forma individual ou en grupos de 2 ou 3 a interpretación co segundo audio.
        - **Un pouco de Historia...**: O entoación 1 con acompañamento é o tema principal da obra ***Sous le vieux roble*** de **Emiliana de Zubeldía**; incluímos información sobre a obra (con enlaces a vídeos de YouTube, para escoitar as obras ás que se fai referencia) e a compositora (con enlaces á Wikipedia, para completar información).

          Sous le vieux roble, Emiliana de Zubeldía

          https://www.youtube.com/watch?v=ZGYdgYMyD1U

          Emiliana de Zubeldía

          https://es.wikipedia.org/wiki/Emiliana_de_Zubeld%C3%ADa

          Con este apartado preténdese introducir ao alumnado no coñecemento da Historia da Música, así como fomentar a escoita de obras clásicas, moi descoñecidas na franxa de idade que nos ocupa, e de compositoras. Ademais introducir unha paréntese destas características nas clases pode motivar ao alumnado de forma moi positiva.

- **PRÁCTICA AUDITIVA**: ***Argen*** con cascos e gafas de sol preséntanos a destreza.
  - **Esquemas auditivos:** imos comezar cos ditados a dúas con movementos no baixo; para iso neste apartado imos centrarnos na práctica de ditados en clave de Fa, para familiarizar ao oído con ese rexistro. Aparecen os audios e as partituras pero a idea é que o alumnado non as empregue para fomentar a escoita o máximo posible.
    - **Practicamos!**: un exercicio de pregunta resposta, con 3 opcións posibles para recoñecer auditivamente melodías en clave de Fa ou pequenos fragmentos a dúas voces con movementos no baixo.
  - **Ditado**: O ditado estará presente durante todo o curso. En cada unidade hai 6 ditados (3 a unha voz, 3 a dúas voces) en formato de audio que segue o esquema: ditado completo, escala, arpexio e acordes e a secuencia de repeticións. O alumnado debería escoitalo unha soa vez. O ditado aparece no *Solucionario* da propia Guía Didáctica.
- **REFORZO/AMPLIACIÓN:** no caso do reforzo imos centrarnos na interpretación das notas de adorno; veñen pentagramas completos co mesmo signo para que a asimilación sexa máis profunda. Son actividades para escribir na libreta ou imprimirse (ao picar na imaxe) para facer na clase ou na casa. No apartado de ampliación, unha análise onde traballar todos os contidos das unidades anteriores.
  - **Xogamos!**: unha sopa de letras, ***Sopiña musical***, onde se inclúen contidos da unidade e das unidades anteriores; hai definicións e audios. Con este exercicio repasaremos todo o traballado ata o momento.
  - **Seguimos xogando!**: un Lim con exercicios a modo de repaso.
- **DOCUMENTACIÓN**: neste apartado inclúense documentos de uso para o docente ou a familia (Referencia dos contidos multimedia, Documento técnico en galego e en castelán, Manual de uso e a presente Guía Didáctica).
  - **Rúbrica:** unha rúbrica das catro destrezas da unidade na que se pode obter a valoración final.

Solucionario

Verdadeiro ou falso?

1. O mordente pode ser de unha ou dúas notas. **Verdadeiro**
2. As notas de adorno son as que non pertencen ao acorde. **Falso**
3. A apoiatura é unha nota de adorno. **Verdadeiro**
4. Este signo fai referencia a un mordente. **Falso**
5. Este signo é un trino. **Verdadeiro**
6. Os grupetos son totalmente diferentes aos mordentes. **Falso**
7. Este signo indica un semitrino ascendente. **Verdadeiro**
8. Este signo é o que indica un grupeto inferior. **Verdadeiro**
9. Un semitrino é un mordente de 3 notas. **Falso**
10. Este signo é para indicar un trino con preparación. **Falso**

Canto sabes sobre notas de adorno?

1. 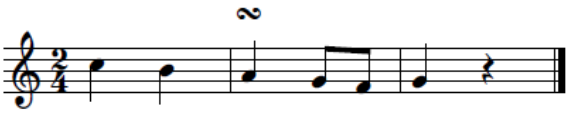 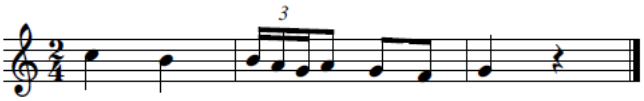

2. En que época xurdiron as notas de adorno? **Barroco**
3. Que tipo de nota de adorno é? **Mordente** **de 4 notas**
4. Como se escribiría cunha nota de adorno? 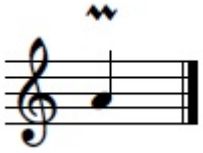
5. A que nota de adorno corresponde este símbolo? **Mordente**
6. Como se interpreta esta nota de adorno? 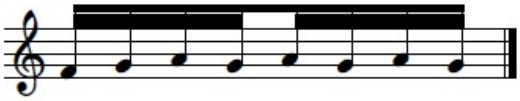
7. Como se interpreta a seguinte nota de adorno? 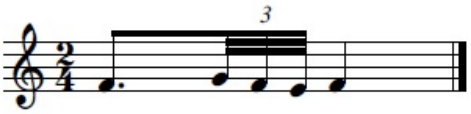
8. Como se interpreta? 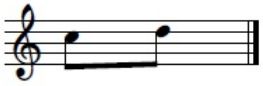

Traballamos coa libreta

1.

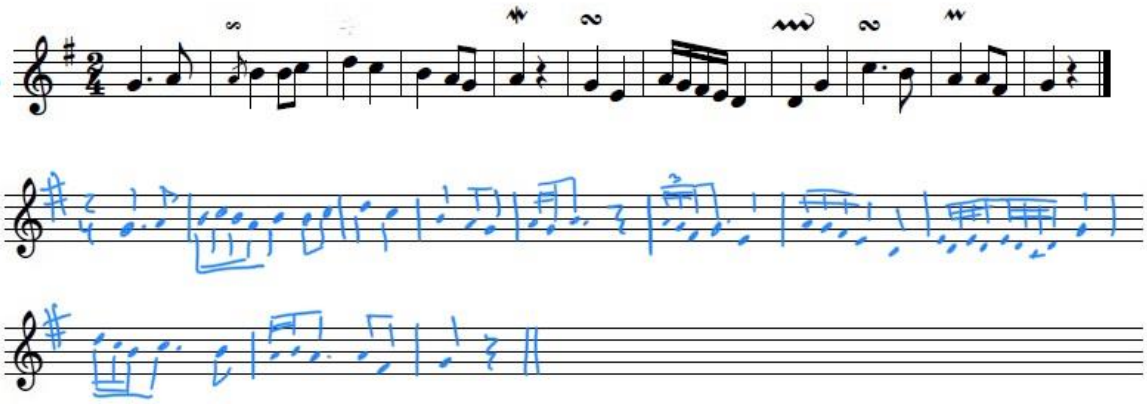

2.

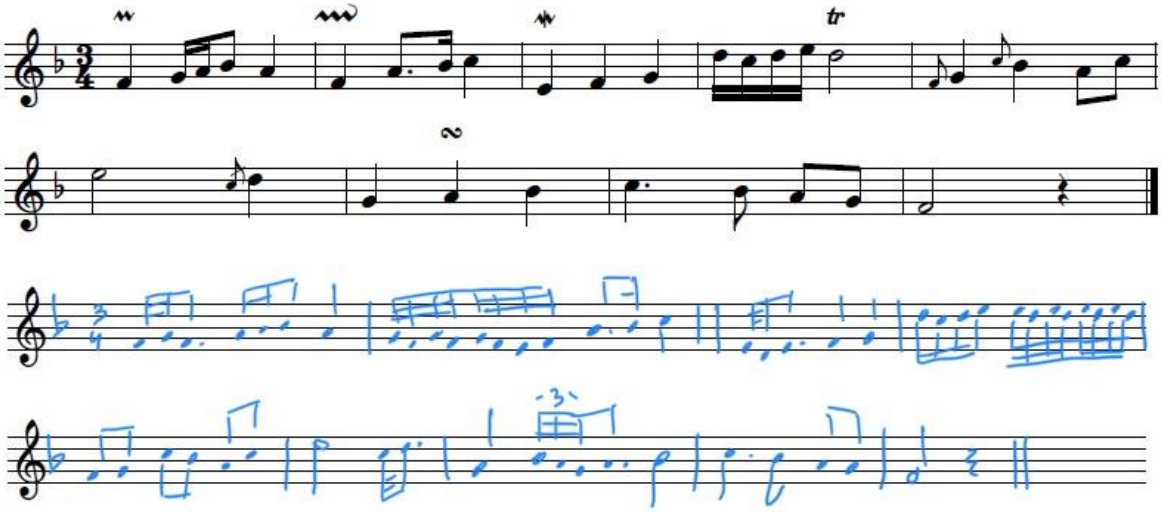

3.

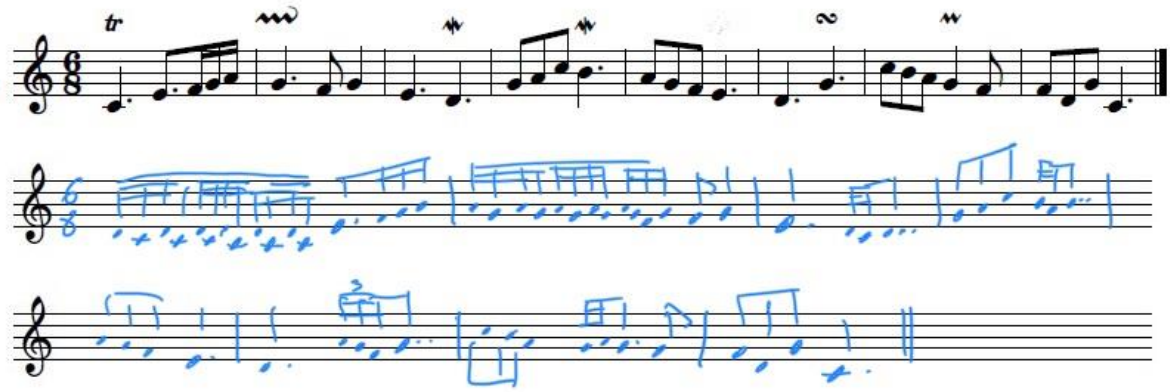

Xogamos!

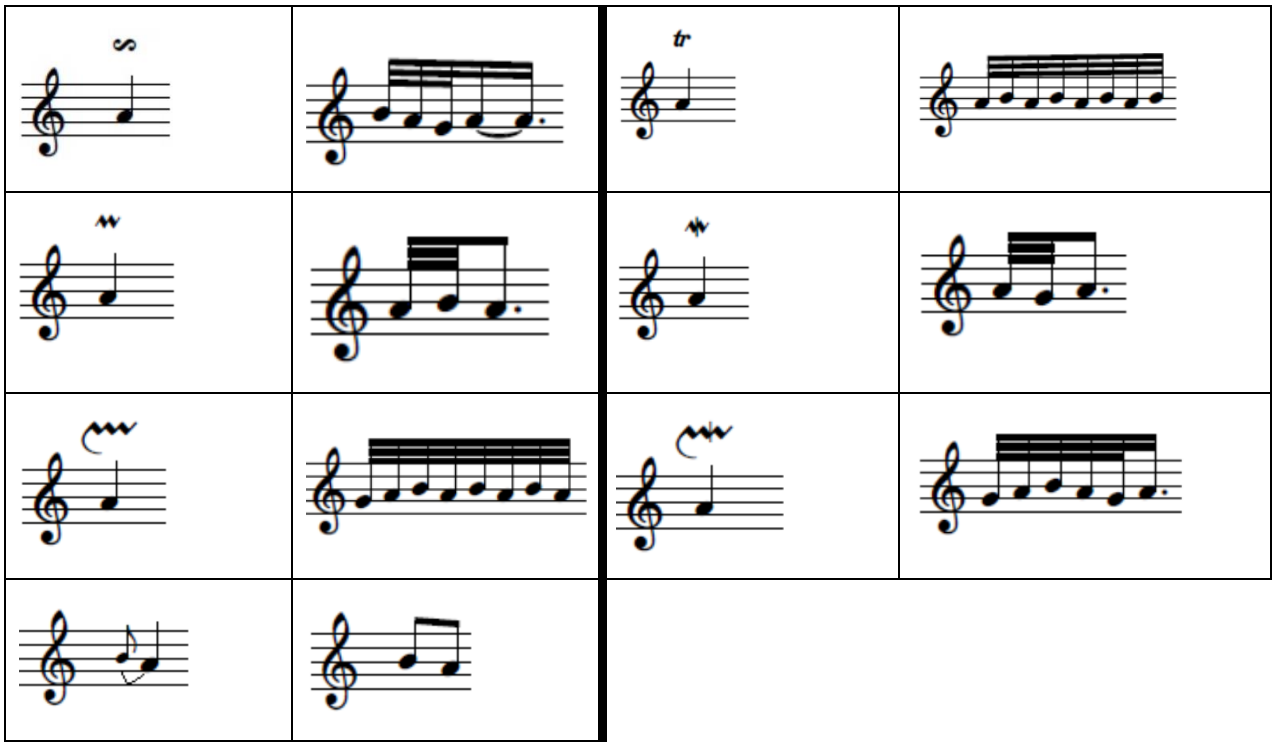

Recoñecendo os modos

1.

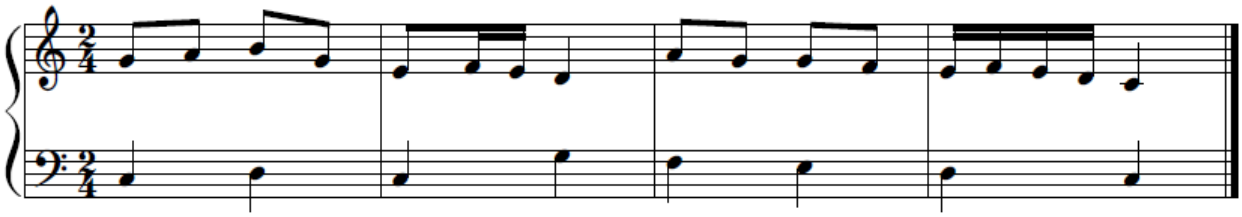

2.

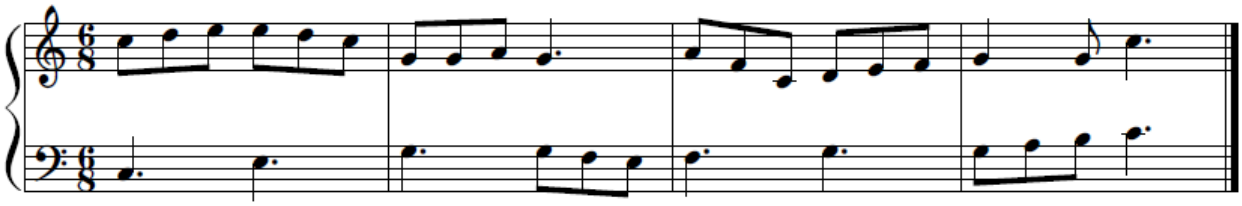

3.

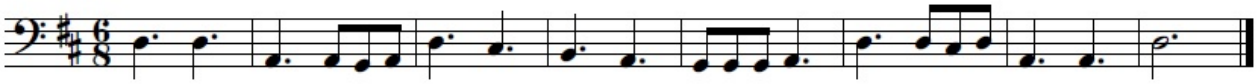

4.

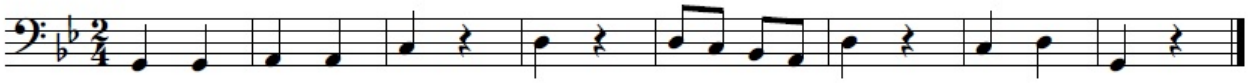

Ficheiros adxuntos

1.

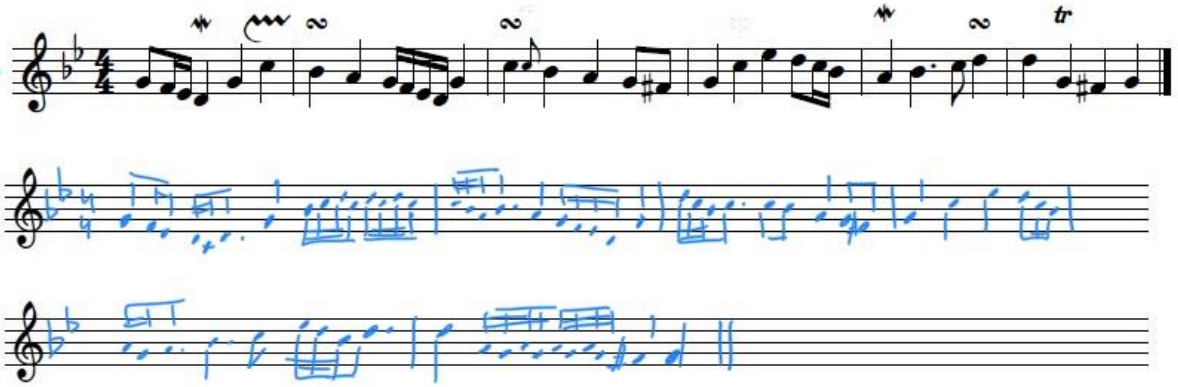

2.

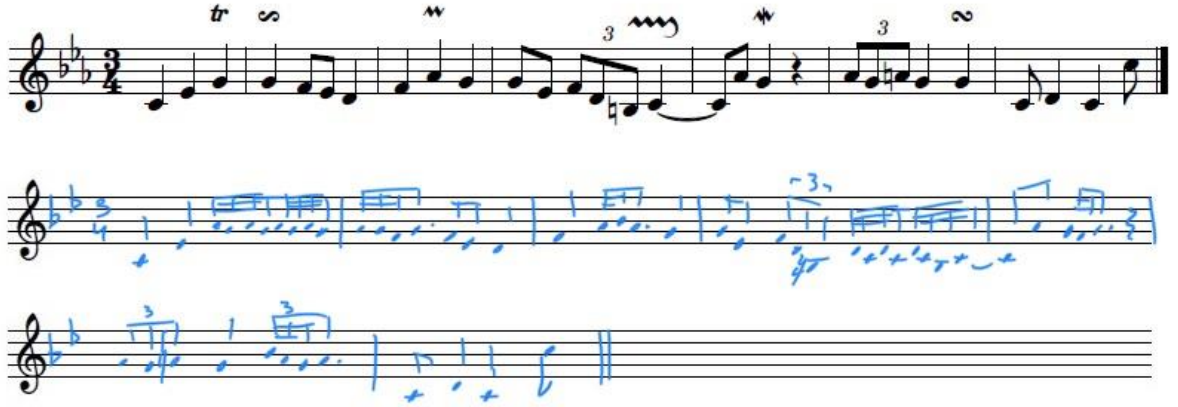

3.

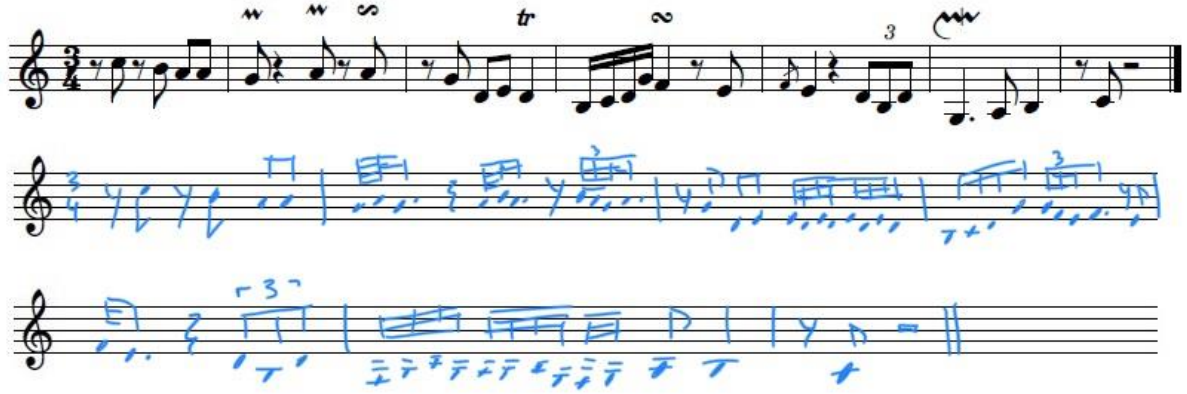

Ditado

Ditados a 1 voz

1.

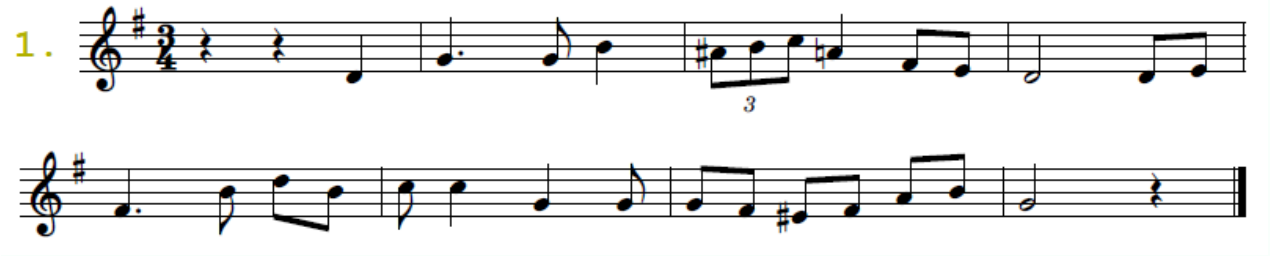

2.

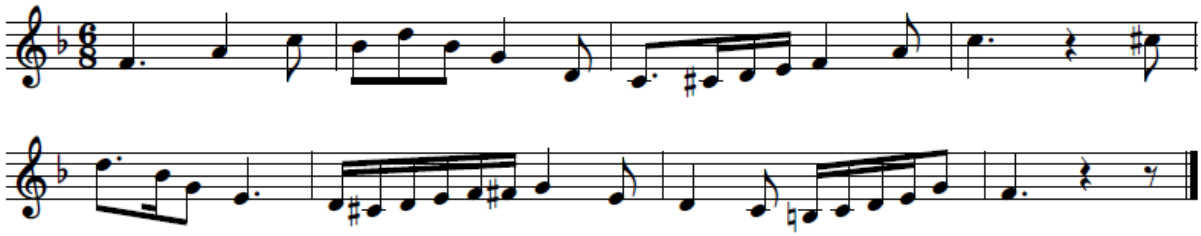

3.

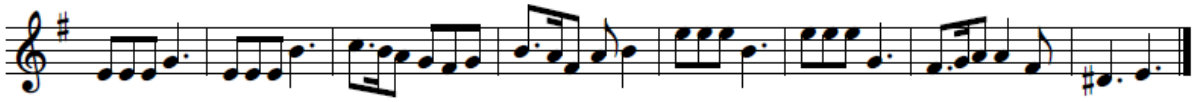

Ditados a 2 voces

1.

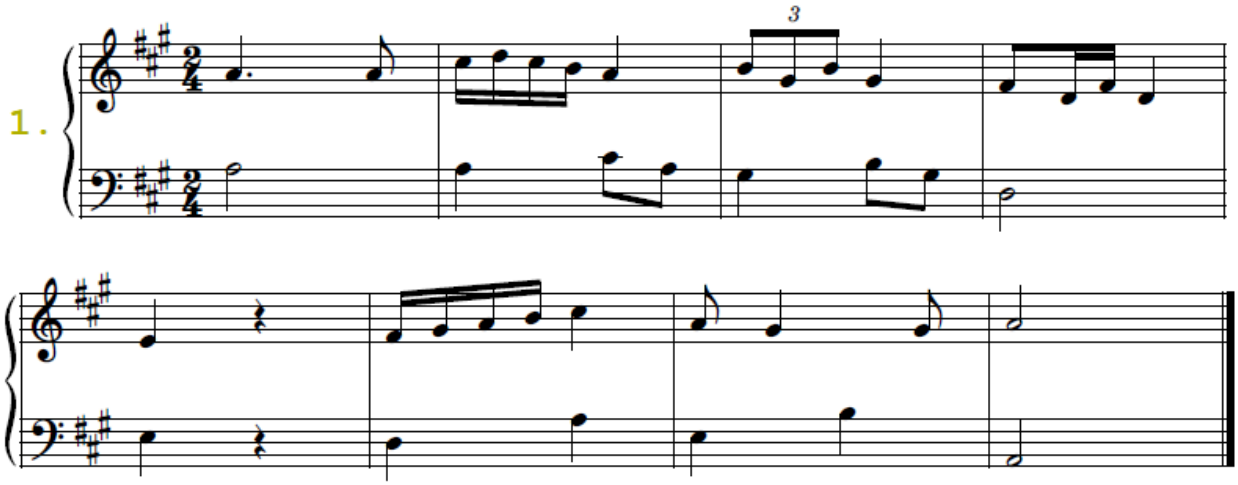

2.

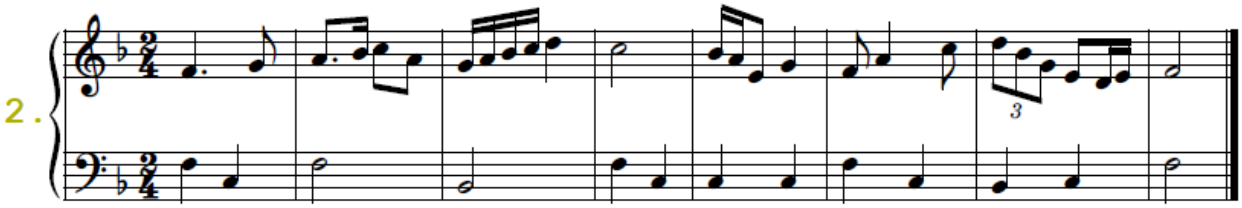

3.

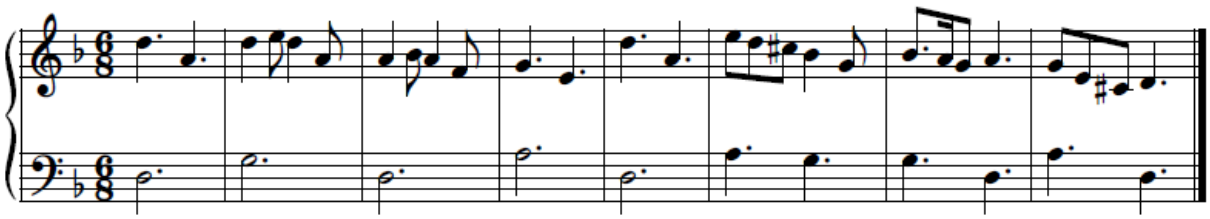

Reforzo

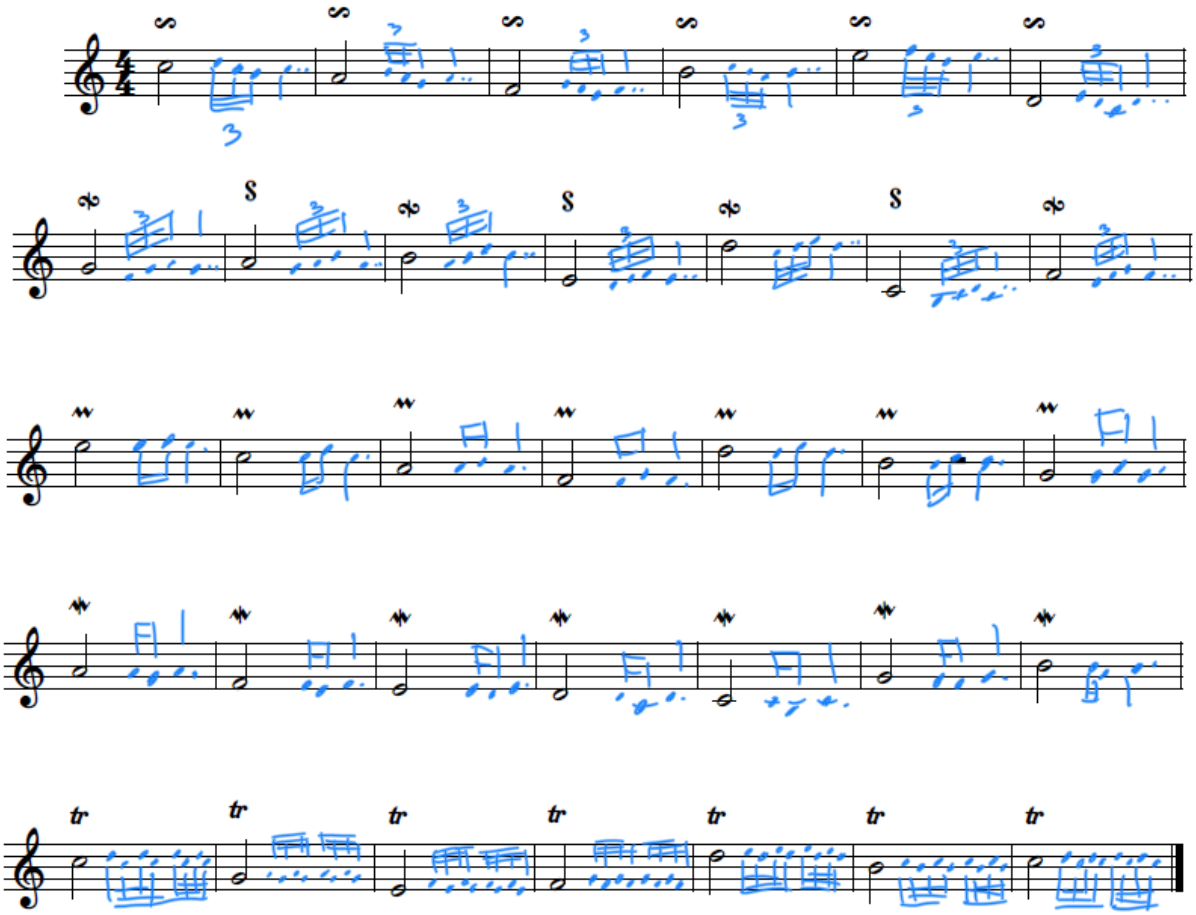

Ampliación

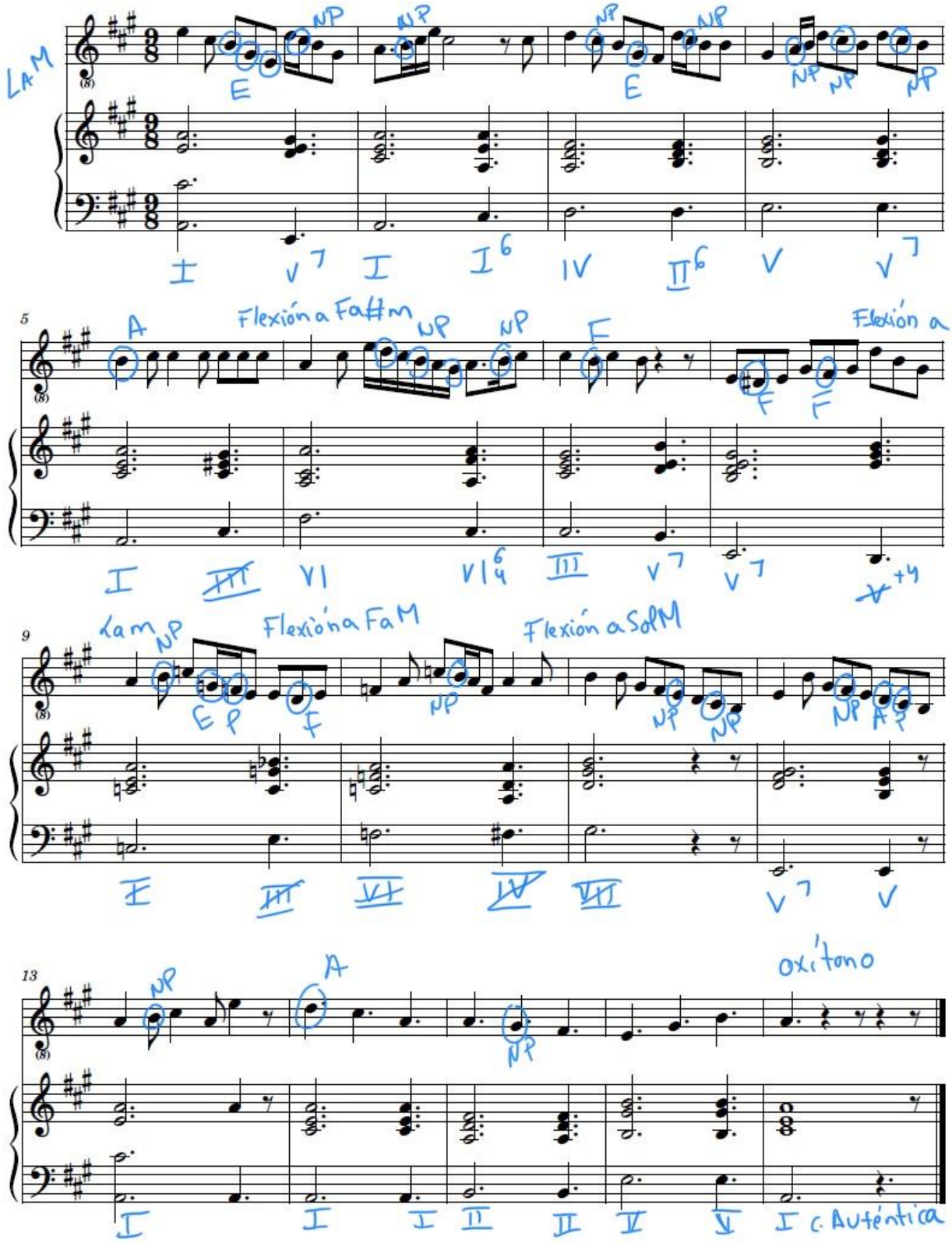
LaM
NP
E
I
V7
I
I6
IV
II6
V
V7
5
A
Flexión a Fa#m
NP
NP
F
Flexión a
I
III
VI
VI 6/4
III
V7
V7
V+4
9
La m
NP
Flexión a FaM
Flexión a SolM
E P
F
NP
NP
NP
NP
A
I
III
VI
IV
VII
V7
V
13
NP
A
NP
oxítono
I
I
I
II
II
V
V
I c. Auténtica

Xogamos

1. Que especie ten este intervalo? **Menor**
2. Que cadencia está soando? **Imperfecta**
3. Que tipo de comezo o fai despois do pulso inicial? **Acéfalo**
4. Como se chama a forma que ten tres frases? **Ternaria**
5. Que tipo de final é? **Oxítono**
6. Que nome recibe o final feminino? **Paroxítono**
7. Cadencia V-VI **Rota**
8. Cifrado que emprega letras **Americano**
9. Acorde de 7ª que vai sobre o V grao **Dominante**
10. Cambio dunha tonalidade a outra. **Modulación**
11. Modo que comeza en Re. **Dórico**
12. Que tipo de escala é? **Blues**
13. Que tipo de escala está soando? **Melódica**
14. Escala de 5 notas **Pentatónica**
15. Que tipo de acorde é? **Maior**

Rúbrica: avaliación

	Mal (1)	Suficiente (3)	Excelente (5)	(*)
Saber identificar as distintas notas de adorno	Non consegue identificar ningunha das notas de adorno.	Só consegue recoñecer algunha das notas de adorno traballadas.	Identifica sen problema todas as notas de adorno.	
Saber interpretar as notas de adorno, tanto en lecturas como en entoacións	Non sabe interpretar ningunha das notas de adorno.	Consegue interpretar as notas de adorno nalgunha lectura, pero nunca nas entoacións.	Interpreta con soltura as notas de adorno tanto nas lecturas como nas entoacións.	
Ler con soltura e mantendo o pulso fragmentos nos compases traballados.	Ten moitas dificultades de lectura nas claves de Sol e Fa en 4ª; non consegue manter o pulso e os compases e as fórmulas rítmicas traballadas non as consegue facer correctamente.	Le con soltura en clave de Sol pero ten dificultades na clave de Fa en 4ª; algunhas das fórmulas rítmicas non as executa correctamente.	Le con soltura nas claves de Sol e Fa en 4ª, mantendo o pulso, nos compases traballados e executa con corrección as fórmulas rítmicas.	
Ler fragmentos sinxelos en Do en 1ª.	Non consegue ler un fragmento na clave de Do en 1ª, nin notas soltas.	Consegue ler notas soltas en Do en 1ª pero á hora dun fragmento non mantén o pulso.	Le fragmentos en Do en 1ª con soltura e precisión, mantendo un pulso constante.	
Entoar con exactitude rítmica e afinación melodías con ou sen acompañamento.	Non consegue entoar melodías con ou sen acompañamento.	Consegue entoar a melodía, mellor con acompañamento, pero con pouca exactitude na afinación.	Entoa con exactitude rítmica e con boa afinación melodías con ou sen acompañamento.	
Saber representar graficamente unha melodía escoitada.	Non sabe reproducir por escrito unha melodía escoitada, nin o ritmo nin as notas; ningunha das dúas voces.	Identifica o compás e deseños rítmicos pero ten dificultade para representar as alturas, sobre todo na voz grave.	Sabe reproducir por escrito unha melodía escoitada despois do proceso repeticións establecidos, tanto a 1 como a 2 voces.	